

A BUDAPESTI KIM IR SZEN ISKOLA¹

Ismeretes, hogy a volt szocialista államok, melyek a Koreai Népi Demokratikus Köztársasággal (KNDK, röviden Észak-Korea) nemzetközi téren baráti viszonyt ápoltak, vállalták a koreai háborúban (1950–1953) elárvult gyermekek egy részének nevelését. Különösen a kelet-európai országok játszottak ebben nagy szerepet; ezt a tényt számos, a volt Szovjetunióból és más kelet-európai országokból származó dokumentum erősíti meg. A háborús árvák külföldi neveléséről még nincs teljes képünk, mert kevés kutató foglalkozik az említett anyagokkal, jelenleg még az sem világos, mikor és hány észak-koreai árva gyermek tartózkodott a kelet-európai szocialista államokban. Koreai kutatók számára elsősorban a nyelvi problémák miatt nehéz a kelet-európai forrásanyag kutatása. Továbbá annak ellenére, hogy Kelet-Európa közelebb van Koreához, mint Nyugat-Európa, a képzeletbeli földrajz világában mégis messzebb esik. Magyar kutatók számára pedig eléggé idegen lehet a téma, különben is alig van köztük olyan, aki a koreai nyelvű forrásokat értelmezni tudná.

Az eddigi kutatások alapján Magyarország Lengyelországgal együtt az elsők között fogadott be észak-koreai háborús árvákat. Tanulmányomban egyfelől a budapesti Kim Ir Szen iskolával foglalkozom – ahol a gyermekek tanultak, és amely kollégiumként is működött –, másfelől a többi kelet-európai országban felállított hasonló intézményről szóló kutatási eredményeket hasonlítom össze. A nemzetközi kutatások mellett a Magyar Nemzeti Levéltár Országos Levéltárában őrzött magyar külügyminisztériumi dokumentumok alapján dolgozom fel a témát.² E dokumentumok csupán a koreai háború időszakából mintegy 35 000 oldalt tesznek ki, és az iratok címétől függetlenül bárhol felbukkanhatnak háborús árvákról szóló információk. Hangsúlyozom tehát, hogy sok irattal még nem állt módomban foglalkozni, ugyanakkor bízom abban, hogy a jövőben más kutatók folytatják majd a téma feldolgozását.

¹ E tanulmány a *Journal of Education & Culture* (JOEC) című folyóirat 26. évf. 1. számában koreaiul megjelent *Study on „Kim Il-Sung school” at Budapest based on the documents of Hungarian Foreign Affairs* című cikkeken alapul. Szeretnék külön köszönetet mondani Kovács Zoltánnak, aki átolvasta és javította a szöveget.

² Az általam kutatott főbb irategyüttesek: Magyar Nemzeti Levéltár Országos Levéltára (a továbbiakban: MNL OL), *Az államigazgatás felsőbb szervei, Külügyminisztérium, XIX-J-1-j TÜK-iratok 1945–1995*; MNL OL, *Az államigazgatás felsőbb szervei, Külügyminisztérium, Általános iratok 1945–1995* (a továbbiakban: XIX-J-1-k); MNL OL, *Phenjani magyar nagykövetség TÜK-iratai 1950–1960* (a továbbiakban: XIX-J-14-a). A levéltári jelzetekről lásd Kim Bogook: *The Materials in the National Archives of Hungary Regarding the Korean War: Data, Information, and Academic Activities. East European & Balkan Studies*, 2017. 1. sz. 111–112.

Munkám a következő három témára fókuszál. Az első, hogy mikor döntött a KNDK a háborús árvák küldéséről és a Magyar Népköztársaság a gyerekek befogadásáról. Ez azért fontos, mert így megérthetjük, hogy milyen ügymeneteken keresztül született a döntés, és hogyan kerülhettek a háborús árvák Magyarországra. Kideríthetjük azt is, melyik fél kérte vagy ajánlotta fel a gyermekek külföldön történő nevelését, illetve más kelet-európai ország helyzetét is össze lehet hasonlítani ebben a vonatkozásban. A második téma az észak-koreai háborús árvák száma Magyarországon. Eddig konkrét iratokon alapuló létszámbecslést nem végeztek ezzel kapcsolatban, de a többi ország esetében sincsenek hiteles adatok a birtokunkban. Végezetül érdemes megvizsgálni, milyen oktatási programja volt a budapesti Kim Ir Szen iskolának. A szóban forgó gyerekek a háborúban elvesztették szüleiket, aztán idegen földön, ismeretlen emberek között először megismertek egy idegen nyelvet, majd azon folytatták a tanulást. Ezért nem érdektelen látni, hogy Magyarország, illetve Észak-Korea milyen programmal oktatta/nevelte őket. Azért is fontos ezt a témát feldolgozni, mert Lengyelországban, Romániában és Bulgáriában, ahol szintén befogadtak észak-koreai háborús árvákat, csak részben ismertek az ottani pedagógiai programok.

Magyarország és az észak-koreai háborús árvák befogadása. Összehasonlítás a többi kelet-európai országgal

Magyar döntés az észak-koreai háborús árvák befogadásáról és ennek időpontja

Még nem kerültek elő olyan iratok, melyek pontosan megmutatnák, hogy milyen lépéseken keresztül jutottak a KNDK háborús árvái Kelet-Európába. Mivel a téma értelmezéséhez ez fontos háttéremennek tekinthető, a folyamat felderítése lényeges lehet. A *The Children Gone To Poland* című dokumentumfilm, melyet 2018-ban vetítettek először koreai mozikban, a Lengyelországba került észak-koreai háborús árvák sorsát dolgozta fel. Ebben a filmben említik például, hogy 1951-ben Kim Ir Szen kérte a kelet-európai szocialista államoktól a háborús árvák nevelését, hogy folytatni tudja a koreai háborút.³ Azonban a film dokumentarista volta ellenére az, hogy Kim Ir Szen kezdeményezte a folyamatot, fikciós elem is lehet.

Lengyelország esetében egy lengyel külügyi irat szerint 1951 májusában Kim Ir Szen az akkori lengyel nagykövet, Juliusz Burgin fogadása során kérte közvetlenül a háborús árvák lengyelországi befogadását.⁴ Pontos forrás említése nélkül Choi Sung Eun közölte, hogy Kim Ir Szen kérésére 1950 nyarán az akkori Lengyel Népköztársaság elnöke, Bolesław Bierut döntést hozott az észak-koreai árvák nevelésének vállalásáról.⁵ Ám egy másik kutató, aki a kérdéssel hosszú ideje foglalkozik,

³ „In 1951, North Korea’s supreme commander Kim Il Sung requested fellow socialist countries in Eastern Europe to take care of these orphans so he can continue with the war.”

⁴ Kim Jong-Suck: Korean War and Poland. *East European Studies*, 1999. 7. sz. 79.

kijelentette, az akkori észak-koreai kulturális és propagandaminiszter asszony, Ho Jongsuk kérésére fogadták be az árvákat kelet-európai országok, amint erről 1951. május 30-án cikket is közölt a lengyel *Trybuna Ludu*.⁶ A fenti források közül különösen fontosnak tűnnek a lengyel külügyi iratok, melyek szerint Kim Ir Szen a lengyel nagykövettől közvetlenül kérte a háborús árvák nevelését, mert így nyilvánvaló, hogy mindez Észak-Korea kezdeményezésére történt. Azonban a magyar ügyiratok nem egyeznek a fenti lengyel forrással. Mivel Lengyelországgal együtt Magyarország volt az első állam, amely befogadott háborús árvákat, a téma kapcsán nagy szerepet játszhatnak a magyar dokumentumok. Egyazon napon, 1951. november 23-án 200 fős delegáció érkezett Magyarországra és Lengyelországba is. Másfelől Vlagyimir Nyikolajevics Razuvajev, aki a háború kitörésekor szovjet nagykövetségként és katonai tanácsadóként tevékenykedett Észak-Koreában, a háborús árvákról szóló egyik iratában úgy fogalmaz, hogy „a szocialista államok kérésére” 1951 végétől küldték ki az árvákat a kelet-európai országokba. 1951 elején az orosz Vörös kereszt és a Vörös Félhold Mozgalom már hajlandó lett volna befogadni egy százfős csoportot az árvák közül, de Észak-Korea elutasítása következtében ez meghiúsult. Továbbá Razuvajev 1953. februári jelentésében azt is javasolta, hogy a Szovjetunióknak is fel kell készülnie észak-koreai háborús árvák befogadására.⁷

Mint említettem, Magyarország esetében még nem ismert olyan irat, melyből pontosan megtudhatnánk, hogy miként jutottak az árvák Magyarországra. A Magyar Dolgozók Pártja (MDP) titkársági jegyzőkönyvében szerepelnek az első információk az észak-koreai gyerekekről, eszerint az 1951. július 11-i ülésén az MDP Titkársága engedélyezte 150 koreai gyermek magyarországi útját néhány kíséreléssel együtt.⁸ Ennek a határozatnak az előzményéről nincs elég információnk. A hozzájárulást többször módosították, végül novemberben 200 gyermek érkezett. A változások folyamata sem világos, erről közvetve csak néhány levéltári irat számol be. A koreai háború kitörése óta a KNDK-t támogató magyar mozgalom központi szereplői a Magyar Nők Demokratikus Szövetsége (MNDSZ) és az Országos Béketanács voltak.⁹ Különösen az MNDSZ vállalt nagy szerepet a háborús árvák, illetve az Észak-Koreában lévő gyermekek támogatásában. 1951 júniusában, amikor

⁵ Choi Sungeun: The Korean War and the images of Korea reflected in Polish Socialist Realism Novels. *East European & Balkan Studies*, 2014. 2. sz. 126–127.

⁶ Lee Haesung: Retracing the footprints of the war-orphan from North Korea in Poland. *CEESOK Journal of Korean Studies*, 2014, 15. sz. 101–102.

⁷ Vladimir Nikolaevich Razuvaev: *Razuvaev, Soviet Chief Military Advisor's Korean War Report*. Institute for Military History Compilation, Ministry of National Defense (Republic of Korea), 2001, 13–16.

⁸ https://adatbazisokonline.hu/pdfview2?file=static/documents/mszmp_mdp/HU_MNL_OL_M-KS_276_54_151.pdf#search=&page=7 (Utolsó letöltés ideje: 2020. szeptember 9.)

⁹ Kocsis Piroska: Magyar orvosok Koreában (1950–1957). *ArchívNet*, 2005. 6. sz. https://www.archivnet.hu/politika/magyar_orvosok_koreaban_19501957.html (Utolsó letöltés ideje: 2020. szeptember 9.)

Pásztor Károly nagykövet átadta megbízólevelét Kim Dubongnak, azt is jelezte, hogy úton van az észak-koreai gyermekek számára az MNDSZ ajándéka,¹⁰ majd júliusban a budapesti észak-koreai követ, Kvon O Dik felesége is részt vett egy akcióban, amit az MNDSZ szervezett a háborús helyzet miatt szenvedő észak-koreai gyermekekért.¹¹ Szeptemberben, amikor az ellenséges légi tevékenység „erősödő tendenciát mutatott”, az MNDSZ küldöttsége, a szocialista államok női szervezetei közül az elsőként, meg is látogatta Észak-Koreát.¹² A látogatásról szóló magyar követségi jelentésben az áll, hogy „nekik Korea területén 15 nap van engedélyezve [...], abból a programból is végeredményben kimaradt egy gyermekotthon megtekintése (az, amelyikből, később megtudtuk, a Magyarországra küldendő árva gyerekek is mennek).”¹³ Az 1951. szeptember 30-i phenjani magyar követségi jelentés a fentiekkel azzal egészíti ki, hogy kb. 200 észak-koreai gyermek és öt kísérőtanár felkészült a magyarországi útra.¹⁴

Ezeket a forrásokat összegezve azt mondhatjuk, hogy az árvák neveléséről a KNDK és a kelet-európai országok között 1951 első félévében születhetett valamilyen megegyezés, azonban ennek pontos idejét nem lehet megjelölni. A megegyezés részletes folyamatának megismeréséhez új iratok feltárása szükséges, de azt, hogy ez valószínűleg 1951 első félévében zajlott, még egy másik tény, az Észak-Koreában akkreditált kelet-európai diplomáciai testületek akkori helyzete is alátámasztja. Ahogy a háborús helyzet egyre veszélyesebbé vált, a diplomáciai testületeket evakuálták a kínai határhoz közeli koreai városokba; egy 1951. februári keltezésű észak-koreai magyar követségi jelentés szerint négy diplomáciai testület, a magyar, a lengyel, a csehszlovák és a mongol tartózkodott az evakuált területen.¹⁵ A magyar követség 1951 júniusában költözött egy Phenjan közeli helyre,¹⁶ a lengyel és a csehszlovák nagykövetekek viszont nem tartózkodtak állandóan Észak-Koreában, hanem országaik pekingi nagykövetségeiről felváltva küldték a szükséges személyzetet,¹⁷ így egy sürgős és folyamatos kommunikációra szoruló ügyet feltehetően

¹⁰ MNL OL XIX-J-14-a, 1. d., 1951, 41, Megbízólevelét átadásának fényképfelvételei.

¹¹ MNL OL XIX-J-1-k, Észak-Korea, 2. d., 1945–1964, 08721, A budapesti koreai követséggel kapcsolatos ügyek.

¹² MNL OL XIX-J-14-a, 2. d., 1951, 73, Látogatás Pak Den Aj asszonynál.

¹³ MNL OL XIX-J-14-a, 2. d., 1951, 78, MNDSZ-delegáció Koreában.

¹⁴ MNL OL XIX-J-14-a, 2. d., 1951, 88, A budapesti koreai követséggel kapcsolatos ügyek. Egyébként 1951. augusztus 13-án a magyar külügyminisztérium a phenjani követséget értesítette arról, hogy nem 150, hanem 200, 12–15 éves észak-koreai gyermek öt kísérő tanárral együtt szeptember közepén Magyarországra érkezik, és ennek a meghívásnak a magyar illetékes szerve a Közoktatásügyi Minisztérium lesz. MNL OL XIX-J-1-J, Észak-Korea, 9. d., 1945–1964, 001533, Koreai gyerekek meghívása.

¹⁵ MNL OL XIX-J-14-a, 1. d., 1951, 1, A követségek visszaköltözése és a jelenlegi helyzet.

¹⁶ MNL OL XIX-J-14-a, 1. d., 1951, 41, Megbízólevelét átadásának fényképfelvételei.

¹⁷ MNL OL XIX-J-14-a, 1. d., 1950, 53, Koreában akkreditált nagykövetségek és követségek. Lengyelország esetében a pekingi lengyel nagykövet képviselte a KNDK-beli lengyel követséget.

nehéz lehetett volna lebonyolítani az észak-koreai kormánnyal. Ezért sem valószínű, hogy a háborús árvákkal kapcsolatos, a KNDK és a kelet-európai országok közötti tárgyalásokra 1951 első feléve előtt került volna sor.

Térjünk vissza a fent említett két, egymásnak ellentmondó kijelentéshez, miszerint 1951 májusában Kim Ir Szen kérte a lengyel nagykövettől az árvák befogadását, illetve, hogy Razuvajev jelentése alapján azt a baráti országok ajánlották fel. A magyar dokumentumok hitelesen tanúsítják, hogy 1951 májusa körül a két fél között szóba kerülhetett a háborús árvákkal kapcsolatos ügy, de az iratokban nem szerepel az, hogy a tárgyalást melyikük kezdeményezte. Tekintve, hogy akkoriban a KNDK-beli lengyel követség a pekingi lengyel nagykövetség alá volt beosztva, és másfél vagy két hónaponkénti váltásban küldték a pekingi lengyel személyzetet a KNDK-ba,¹⁸ szükség lenne a Kim Ir Szen és a lengyel nagykövet 1951. májusi találkozásáról szóló lengyel külügyi iratok további részletes vizsgálatára.

A Magyarországra érkezett észak-koreai háborús árvák: időszakok és létszámok

Az eddig nyilvánosságra került anyagok szerint elsőként Magyarország és Lengyelország fogadta be a KNDK háborús árváit. Egyes lengyel adatok szerint Lengyelország 1951 novemberében 200, majd 1953 júliusában még 1000 árvát fogadott.¹⁹ Más lengyel forrás szerint attól kezdve, hogy 1951. november 23-án 200 észak-koreai árva érkezett az országba, 1959-ig kb. 6000 háborús árva folytatott tanulmányokat Lengyelországban.²⁰ Csehszlovákiába 1952 májusában érkeztek először a KNDK-ból gyerekek;²¹ Romániában az árvák 1952-től 1960-ig maradtak,²² és Bulgária is 1952-ben fogadta őket először.²³ 1951. november 23-án, ugyanazon a napon, mint Lengyelországban, 158 észak-koreai fiú és 42 lány érkezett Budapestre.²⁴

¹⁸ MNL OL XIX-J-14-a, 1. d., 1951, 54, Koreában akkreditált nagykövetségek és követségek. 1951. május 31-én kelt phenjani magyar követségi jelentés. A jelentés összefoglalta a lengyel követség és a többi diplomáciai testület helyzetét.

¹⁹ Kim Jong-Suck: i. m. 79.

²⁰ Lee Haesung: i. m. 102.

²¹ Jaroslav Olša, jr.: Interaction of Czechoslovakia and Korea from World War II until the End of the Korean War. In: *The Korean peninsula after the armistice as seen Czechoslovak Commission 1953-1956*. Seoul Museum of History, 2013, 247.

²² Radu Tudorancea: Our Comrade's Children. The North Korean Children (Orphans) in Communist Romania During the Korean War. *Historical Yearbooks*, 2013. 10. sz. 28.

²³ Kim So-Young: Cooperation between Republic of Bulgaria and North Korea after the Korean War through the memoir of Vasilka Nikiforova. *CEESOK Journal of Korean Studies*, 2014. 15. sz. 29.

²⁴ Marian Brandys lengyel író a *Dom odzyskanego dzieciństwa* című könyvében valószínűleg ábrázolja az útjukat. Eszerint a háborús árvák az észak-koreai határvárosból, Sinüzsúból a Mandzsúriában lévő kínai határvárosba érkeztek, és ott két csoportra osztva Magyarországra és Lengyelországba indultak (Lee Haesung: i. m. 109.). Valószínűleg a Szovjetunió területéig a két csoport együtt utazhatott.

Magyarországra érkezésük előtt egy 1951. október 9-i külügyi irat arról szól, hogy a KNDK-ban 200 gyermek áll készen az indulásra, a KNDK már a gyermekek névsorát is átadta a magyar félnek, és a budapesti észak-koreai követ (Kvon O Dik) a magyar kormánytól kérte azon költség megtérítését, mely a moszkvai átszállás után merült fel (egy személyre kb. 1500–2000 rubel). Ezek alapján úgy vélhetjük, hogy mindaddig nem volt ilyen nagymértékű a koreai gyermekek utaztatása.²⁵ Több magyar forrás ismerteti, hogy 1951. november 23-án érkeztek Magyarországra először a koreai gyerekek, és más adatok is ezt erősítik meg. Például 1952. január 20-án a *Rodongszinmun* (a Koreai Munkáspárt, a KMP napilapja) jelentetett meg egy cikket arról, hogy 200 észak-koreai háborús árva és öt tanárjuk boldogan töltik napjait Magyarországon,²⁶ és az amerikai hírszerző szerv jelentésében is szerepel ez a hír.²⁷ Magyarország és Lengyelország után Csehszlovákia, Románia és Bulgária is fogadókész lett. Érdekes, hogy Romániát kivéve az összes ország először 200 gyermeket fogadott,²⁸ majd később külön-külön módosították a befogadandó létszámot.

Összességében hány észak-koreai gyermek tanulhatott Magyarországon? Az első érkezők adatait a rendelkezésre álló iratoknak köszönhetően jól ismerjük, azonban teljes létszámukról a különféle dokumentumok mást-mást mondanak. Az Orosz Föderáció Külügyminisztériumának Levéltárában fellelhető iratok szerint 1957 januárjában – a háborús árvákat is beleértve – összesen 1200 észak-koreai diák tért vissza Magyarországról a KNDK-ba.²⁹ Más forrás azt közli, hogy 950 árva tanult Magyarországon.³⁰ Egy orvostanhallgató, Chö In Huan – aki észak-koreai ösztöndíjasként a budapesti orvosi egyetemen tanult, és az 1956-os forradalomban is részt vett, majd annak bukása után Jugoszláviába, onnan Svájcba disszidált – azt mondta, hogy 1956 végén, az észak-koreai árvákat is beleértve, 700 diák tért haza Magyarországról.³¹ A phenjani magyar nagykövetség³² jelentése szerint 1957. január 5-én 21, 7-én 375, majd 9-én kb. 400 diák érkezett haza Magyarországról.³³ Mindezek alapján kb. 800 Magyarországon tanuló diákra gondolhatunk, de az is igaz, hogy a diákok közül többen ösztöndíjasok voltak.

²⁵ MNL OL XIX-J-14-a, 2. d., 1951, 3, Budapesti koreai követséggel kapcsolatos ügyek.

²⁶ MNL OL XIX-J-14-a, 2. d., 1952, 6, Koreai gyermekek magyarországi tartózkodása.

²⁷ Tudorancea: i. m. 30.

²⁸ Lee Haesung: i. m. 105; Olša: i. m. 247; Kim Jong-Suck: i. m. 29.

²⁹ Sin Hyo-Sook: Training and Reorganization of Higher Manpower in the Change of the North Korean Society (1945–1960). *North Korea Studies Review*, 2005. 2. sz. 68.

³⁰ Lee Haesung: i. m. 102.

³¹ MNL OL XIX-J-1-j, Észak-Korea, 13. d., 1945–1964, 002103/4, Csö Inhuan dél-koreai disszidens diák ügye; Kim Bogook: North Korean Diasporas in Eastern Europe at 1950s–1960's and Its Importance as New Era of Occurrence of Diaspora. *Memory & Vision*, 2015. 32. sz. 60.

³² 1954-ben a követséget nagykövetségi rangra emelték.

³³ MNL OL XIX-J-1-k, Észak-Korea, 8. d., 1945–1964, 1/25-3, Magyarországon tanuló koreai diákok megérkezése.

Néhány diák nem tért haza addig, amíg le nem diplomázott,³⁴ ezenkívül több olyan diák is volt, aki 1956 előtt befejezte a tanulmányait és visszautazott hazájába,³⁵ így a teljes létszám még mindig nem világos. Mindenképpen fontos, hogy a hazatértek közül arról a 375 diákról, akik 1957. január 7-én érkeztek a KNNDK-ba, a fenti magyar külügyi irat így ír: „főleg kisebb árva gyermek”. Ebből arra lehet következtetni, hogy (elvileg) ez a létszám a Magyarországon tanult árvákról szól, de nem biztos, hogy a valóságos számot rögzíti.

Három összetevő okozza a nehézséget, amiért nem lehet megbecsülni a kérdéses gyermekek létszámát. Először is az adatok igen nehezen szerezhetőek be. Mivel a jelenlegi helyzetben nem lehet hozzáférni a KNNDK anyagaihoz, csak magyar források kutathatók, azonban a témával kapcsolatos iratok széles területen vannak szétszórva: nemcsak a külügyminisztérium, hanem a közoktatásügyi minisztérium, a felsőoktatási minisztérium,³⁶ és külön-külön az iskolák dokumentációjában található. Egyetlen kutató számára ez elég hosszú időt és nagy erőfeszítést jelent. A második ok az, hogy az árvák mellett sok ösztöndíjas is volt akkoriban Magyarországon, és nehéz elkülöníteni a két csoportot a forrásokban. Az 1951-ben érkezett gyermekek közül többen 1956-ban már egyetemre vagy technikumba léptek tovább, így sok iratban őket már csak „diák”-nak nevezték, nem árvának vagy gyermeknek, így egymástól nehéz őket megkülönböztetni. Végül pedig nehézséget jelentenek a különféle elnevezések is. Magyarországon 1951 és 1957 között minden évben fogadtak észak-koreai gyerekeket, illetve fiatal diákokat. Az első évben sok esetben elkülönítve alkalmazták a „gyermek(ek), gyerek(ek), árva(k), háborús árva(k)”, illetve a „diák(ok), ösztöndíjas(ok)” elnevezéseket. De később sok jelenésben homályosan, zavarosan használták a kétféle kifejezést.

³⁴ Az imént említett Csö In Huan-dosszié szerint – 25 diákot kivéve – a Magyarországon tartózkodó összes észak-koreai diák elhagyta az országot. Egyébként más külügyi iratban is szerepel ez a 800-as létszám, ami a visszatérésük előtt készült. Egy 1956. március 16-i jelentés azt írja, hogy akkoriban több mint 300 észak-koreai diák tanult magyar egyetemen, technikumban pedig kb. 500 diák van regisztrálva. MNL OL XIX-J-1-j, Észak-Korea, 10. d., 1945–1964, 002317/4, Koreai ösztöndíjasok fogadása. Azonban ez a jelentés nem utal azokra a diákokra, akik a Kim Ir Szen iskolában tanultak, pedig az imént említett irat kb. 800 diákból nagyjából 375 diákot kiskorú gyermeknek jelentett.

³⁵ Például az egyik 1957. januári jelentésből („*az egyik régebben Magyarországon tanult koreai tolmácsunkon keresztül véletlenül jutott tudomásunkra...*”) azt tudhatjuk meg, hogy a phenjani magyar nagykövetségnek volt legalább egy észak-koreai alkalmazottja, aki már Magyarországon tanult (MNL OL XIX-J-1-k, Észak-Korea, 8. d., 1945–1964, 1/25-3, Magyarországon tanuló koreai diákok megérkezése). Továbbá uo. 025/25/4-11, Vi Chong Szop kérése. Ez utóbbi iratban kimondottan szerepel, hogy az észak-koreai diákok egyik része ment vissza. Két további jelentésben (MNL OL XIX-J-1-k, Észak-Korea, 8. d., 1945–1964, 00512/15, Négy ösztöndíjas utazási költsége, illetve MNL OL XIX-J-1-j, Észak-Korea, 10. d., 1945–1964, 02317/5, Koreai diákok szakváltóztatása) is 4 és 12 diák visszautazásáról van szó.

³⁶ 1955-ben e két minisztérium egyesült oktatásügyi minisztérium néven.

A fentiek a többi országra is érvényesek. Például egy forrás szerint kb. 6000 háborús árva nevelkedett Lengyelországban,³⁷ Csehszlovákiában pedig 1000 gyermekről van adat.³⁸ Azonban észszerű úgy tekinteni, hogy ezek a létszámok magukban foglalják az ösztöndíjasokat is, akik lengyel vagy csehszlovák egyetemen, főiskolán, esetleg technikumban tanultak. A magyar külügyi iratokban is szerepel a lengyel és csehszlovák helyzet. Az 1953. július 7-i phenjani magyar követségi jelentésben az áll, hogy Lengyelország 1000 észak-koreai árvát és 300 ösztöndíjast fogad be;³⁹ nagy valószínűséggel az imént említett 6000 fős létszámban a 300 ösztöndíjas is szerepel, ellenkező esetben túlságosan nagy lenne a létszám. Egy 1956. május 14-i jelentés azzal is foglalkozik, hogy akkoriban 800 észak-koreai háborús árva mellett 350 egyetemista és 241 gyakornok folytatja tanulmányait Csehszlovákiában,⁴⁰ ez az adat is ugyanazon okból nem egyezik az imént említett 1000 fős létszámmal.

Még nem került elő olyan dokumentum, mely a valóságos létszámról szólna. Miután 1951. november 23-án Budapestre érkezett a 200 észak-koreai gyermek, 1953. február 23-án a magyar külügyminisztérium értesítette a phenjani magyar követséget, hogy újra fogadhatnak 200 gyermeket.⁴¹ Ez a terv más külügyi jelentésben is szerepel. 1953. február 25-én Pak Csáng Ok, a KMP központi bizottságának tagja meghívta a KNDK-beli diplomáciai testületek vezetőit, és az ösztöndíjas diákok ügyében kérte a segítségüket. Azt mondta, hogy abban az évben 1300 ösztöndíjasra gondolt, sőt egyes országként tervezett, előirányzott létszámra is hivatkozott. Ugyanakkor a háborús árvákra is utalva, az összegyűlt követek és nagykövetek előtt külön kiemelte, hogy Magyarország az előző évi, 1952-es aszály ellenére abban az évben is befogad 200 árvát. Pak állítása szerint akkor 2500 háborús árva tartózkodott Kínában, és kérte az otlévóktól, hogy amennyire lehet, róluk is gondoskodjanak.⁴² A kínai létszám jelentősnek tűnik, mert nagymértékben eltér a

³⁷ Lee Haesung: i. m. 103.

³⁸ Olša: i. m. 245.

³⁹ MNL OL XIX-J-1-j, Észak-Korea, 7. d., 1945–1964, 00333/4, Lengyel nagykövet Koreában.

⁴⁰ MNL OL XIX-J-1-j, Észak-Korea, 10. d., 1945–1964, 002317/8, Koreai ösztöndíjasok fogadása.

⁴¹ MNL OL XIX-J-1-k, Észak-Korea, 8. d., 1945–1964, 00195/1, Koreai gyermekek. Valamivel korábban, február 7-én a külügyminiszter első helyettese, Berei Andor értesítette a koreai követet a 200 észak-koreai gyerek fogadásáról. XIX-J-14-a, 3. d., 1953, 66, Koreai követ látogatása.

⁴² MNL OL XIX-J-1-k, Észak-Korea, 8. d., 1945–1964, 00195/2, Értekezlet Pak Cson Ok elvtársnál. Pak Csáng Oknak az ebben a jelentésben szereplő állítása, miszerint „Kínában jelenleg 2500 árva gyermekük van”, nem azt jelenti, hogy Kína gondoskodott 2500 koreai árváról. A kontextus értelmében inkább azt jelenti, hogy evakuálták az árvákat Észak-Korea területéről Kínába. Ezt az 1957. október 23-i phenjani magyar nagykövetségi jelentésből is láthatjuk. 1957-ben a KNDK kormánya meghívta azokat a pedagógusokat, akik a baráti országokban gondoskodtak a háborús árvákról, és Kim Ir Szen, illetve Pak Den Aj köszönetét fejezte ki a munkájukért. Viszont a jelentés szerint az ünnepélyes helyszínen orosz és kínai pedagógusok nem jelentek meg, hiszen a Szovjetunióban és Kínában nem voltak észak-koreai háborús árvák. MNL OL XIX-J-1-k, Észak-Korea, 9. d., 1945–1964, 004743/1, Magyar pedagógusdelegáció koreai útja. Am ellenkező értelmű jelentés is létezik. Amikor a budapesti észak-koreai követ, Han Hyo Szám meglátogatta a kül-

kelet-európai adatoktól: Magyarország mellett kb. 6000 árva volt Lengyelországban, kb. 3000 Romániában⁴³ és 1000 Csehszlovákiában.⁴⁴ Ezek a számadatok túlzásnak tűnhetnek, de valójában sok esetben megkülönböztetés nélkül egybeszámolták az árvákat és az ösztöndíjas diákokat, a dokumentumokban pedig az összesített számra hivatkoztak.

A Magyar Távirati Iroda (MTI) anyagai is megerősítik, hogy az 1951. évi 200 gyermek után 1953-ban újra befogadtak 200 háborús árvát. Azokat, akiket 1951-ben érkeztek Magyarországra, a Kim Ir Szen iskolának⁴⁵ nevezett intézményben oktattak. Az 1953-ban érkezettek számára a budapesti Vörös Hadsereg úton⁴⁶ „Pak Den Aj gyermekotthon (iskola)” néven külön iskolát hoztak létre, és ez 1953. május 8-án fogadott be 200, 8 és 14 év közötti észak-koreai háborús árvát.⁴⁷ Megérkezésüket követően rögtön nekiálltak a magyar nyelv tanulásának, így szeptembertől el tudták kezdeni az új tanévet. Valószínűleg a már meglévő Kim Ir Szen iskola korlátozott befogadóképessége kényszerítette ki egy új iskola és gyermekotthon létrehozását. Elképzelhető, hogy később Magyarország továbbra is befogadott volna észak-koreai háborús árvákat, akár saját kezdeményezésre, akár a KNDK javaslatára, azonban róluk több olyan anyag nem található, mely az ösztöndíjasokat kizárva csak a háborús árvákra korlátozódna. Egy külügyi dokumentum arra utal, hogy 1955-ben a Kim Ir Szen iskola és a Pak Den Aj gyermekotthon egyesült,⁴⁸ és feltételezhető, hogy létszámcsökkenés miatt, a hatékony működtetés céljából integrálták a két hasonló intézményt. Mindent számba véve mondhatjuk,

ügyminiszter első helyettesét, Berei Andort, szóba került a háborús árvák ügye, és beszélgetés közben a követ úgy fogalmazott, hogy Kína 13 000 észak-koreai árvát fogadott be. MNL OL XIX-J-14-a, 3. d., 1953, 47, Koreai gyermek ügye.

⁴³ Tudorancea: i. m. 33.

⁴⁴ Ebben a jelentésben Pak Csáng Ok szólt arról is, hogy a fokozódó amerikai bombázás miatt az árvák létszáma is egyre növekszik.

⁴⁵ Annak idején az Erdei iskolát Kim Ir Szen iskolává alakították át. A Szabadság-hegyi (ma Széchenyi-hegy) alján lévő iskolába a jó levegő miatt akkoriban tüdőbajos gyermekek is jártak. A részletekért lásd <https://www.hegyvidekujsg.hu/archivum-2013-marcius-12/erdei-iskola> (Utolsó letöltés ideje: 2020. szeptember 11.)

⁴⁶ A rendszerváltás után Hűvösvölgyi útnak nevezték át.

⁴⁷ <https://tudasbazis.sulinet.hu/hu/tarsadalomtudomanyok/tortenelem/mti-kepgyujtemeny/3/kulfoldi-delegaciok-vendegok-magyarorszagon-1953-es-1956-kozott/koreai-gyermekotthon-nyilt-budapestben> (Utolsó letöltés ideje: 2020. szeptember 11.) Az időszakot figyelembe véve, azok érkeztek a Pak Den Aj gyermekotthonba, akik 1953. április 24-én a KNDK egyik határvárosát, Sinüzsút hagyták el. A részletekért lásd MNL OL XIX-J-1-k, Észak-Korea, 8. d., 1945–1964, 001274, Koreai gyerekek utazása Magyarországra.

⁴⁸ MNL OL XIX-J-1-k, Észak-Korea, 2. d., 1945–1964, 025/25/4-14, Koreai tanár leváltása. A budapesti KNDK nagykövetség által kiadott, és a magyar külügyminisztériumhoz eljuttatott hivatalos okmány arról szól, hogy a két intézmény egyesülése miatt egy koreai tanárt leváltottak. Az illetőt később ösztöndíjasnak minősítették át, így tovább tudta folytatni tanulmányait. Lásd MNL OL XIX-J-1-k, Észak-Korea, 8. d., 1945–1964, 025/25/4-11, Vi Chong Szop kérése.

hogy az 1951 novemberétől 1956 decemberéig a Magyarországon tartózkodó észak-koreai háborús árvák létszáma nem haladhatta meg a 400 főt.

A Kim Ir Szen iskola oktatási módszere és a gyermekek adaptációja

A Kim Ir Szen iskola oktatási módszere

A koreai háborús árvák és az ösztöndíjasok általában Moszkván keresztül jutottak el Budapestre.⁴⁹ Moszkvába való megérkezésüktől fogva az ottani költségeket, majd a Magyarországi állandó tartózkodás és az oktatás teljes költségét a magyar kormány fedezte saját költségvetéséből.⁵⁰ 1951. november 23-án több ezer magyar úttörő fogadta „kitörő örömmel” a 200 észak-koreai háborús árvát a Nyugati pályaudvaron, akiket aztán a Szabadság-hegy alján lévő Erdei Iskolába vittek. December 15-ig lezajlott az egészségügyi vizsgálat, és a gyerekekkel együtt érkezett észak-koreai tanárok mellett még öt magyar tanárt is magába foglaló tanári kar december 21-én kezdte el őket tanítani.⁵¹

A gyakorlati oktatás tartalmáról szóló iratok részben Bulgáriának „köszönhető”, mert a „baráti ország” kérésére alapos jelentés született a Kim Ir Szen iskolában zajló oktató- és nevelő munkáról. 1952-ben, amikor a bolgár kormány is befogadott észak-koreai gyermekeket, a szófiai magyar nagykövetségen keresztül

⁴⁹ Egy tanúvallomás szerint a Magyarországra érkezett gyermekek közül sokan a KDNK magas rangú kormánytagjainak a gyermekei voltak. Lásd Joung Eun-lee: History of Market and Changes of Economic Structure in North Korea. *The Journal of Asiatic Studies*, 2011. 1. sz. 228. Ezt azonban megkérdőjelezi, hogy sem a magyar forrásokban, sem a lengyel, román és bolgár dokumentumokban nem található hasonló utalás. Nem zárhatjuk ki, hogy voltak olyanok is, akik kiváltságos módon jutottak Magyarországra, de többségükről ez nem mondható. Például 1952 februárjában az új észak-koreai nagykövet Budapestre érkezése után a fiát is a Kim Ir Szen iskolába küldte, a kiváltságoknak ehhez nincs köze. MNL OL XIX-J-14-a, 2. d., 1952, 67, Han Hjon Szam új koreai követ látogatása.

Az észak-koreai ösztöndíjasok esetében is előfordult a kiváltságok kihasználása, például a korábbi budapesti észak-koreai nagykövet, An Jen a saját lányát, aki Moszkvában tartózkodott, meghívott ösztöndíjasként regisztráltatta a Budapesti Műszaki Egyetemre a magyar szervek segítségével. MNL OL XIX-J-1-k, Észak-Korea, 8. d., 1945-1964, 105/55, Mun koreai tanácsos látogatása, 025-25-5-14, An Gun Szen egyetemi felvétele. De az ösztöndíjasokra nem volt jellemző az ilyesmi. Az egyik jelentés azt írja, hogy az előválasztott ösztöndíjasok közül sokan a háborús helyzetben elhunytak, ezért a KNDK kormánya elhalasztotta az ösztöndíjas csoport indulását. MNL OL XIX-J-14-a, 2. d., 1951, 82, Orvosdelegáció tevékenysége; MNL OL XIX-J-14-a, 3. d., 1953, 45, Konzuli illetéknapló felterjesztése.

⁵⁰ A magyar kormány által vállalt költségért lásd MNL OL XIX-J-1-k, Észak-Korea, 8. d., 1945-1964, 00195/3, Koreai ösztöndíjasok költségei, uo. 00195/4, Magyarországon tanuló koreai ösztöndíjasok költségvetése, uo. 0512/19-ig, Koreai ösztöndíjasok, uo. 1474/B.J./1953, (tárgy nélküli irat, címzett: Nagy Imre), uo. 02406/10, Koreai diákok utazása Magyarországra.

⁵¹ MNL OL XIX-J-14-a, 2. d., 1952, 3, A budapesti koreai követséggel kapcsolatos ügyek című irat egyik részének összefoglalása. Ez a jelentés a gyakorlati tanítás előtt készült, ezért az első tanítási napnak december 20-át jelezte, pedig több iratban december 21. szerepel.

érkezett a kérdés: hogyan működik a budapesti Kim Ir Szen iskola? Erre válaszul Speiser Márton, az iskola akkori igazgatója eléggé részletes jelentést készített, mely mindmáig fennmaradt. Eszerint a legelőször érkező 200 fős csoport 158 fiúból és 42 lányból állt, és öt KNDK-beli tanár kísérte őket.⁵² Alapvetően a magyar általános iskolai oktatási módszertant alkalmazták, annak ellenére, hogy az 1951/1952-es tanév már szeptemberben elkezdődött. Az észak-koreai gyermekek november végén érkeztek, így a kelleténél jóval később, december 21-én indult el számukra az új tanév. Az igazgató jelentése jól mutatja be az iskolában folyó oktatást, illetve átfogó képet is ad mind az iskola, mind a gyermekek helyzetéről. Az alábbiakban e dokumentumból idézünk hosszabb részleteket.⁵³

„[...] Az iskoláztatás céljával azt tűztük ki, hogy a tanulók anyanyelvükön folytassák otthon elkezdett tanulmányaikat. A szaktárgyakat anyanyelvükön tanulják, emellett a magyar nyelvet oly fokon sajátítsák el, hogy a következő tanévben néhány szaktárgy tanítása (biológia, fizika, kémia, matematika) már magyar nyelven folyhassék. További nevelői feladat, hogy a tanulóknál a már kifejlődött munka- és tanulmányi fegyelmet, kötelességtudást, közösségi érzést, a Párt és hazájuk iránti szeretetet, a Szovjetunió iránti hálát és ragaszkodást tovább fejlesszük. Megismertessük és megszerettessük velük a magyar hazát és dolgozó népét. A háború következtében a diákok tanulásánál lemaradás volt. [...] A tanulmányi lemaradás pótlását oly fokon igyekszünk elérni, hogy a tanulmányi évet vesztett tanulók alkalmasakká váljanak elvesztett évfolyamuk pótlására. A budapesti Kim Ir Szen iskolát koreai és magyar igazgató közösen vezeti. Az iskola felelős vezetője azonban a magyar igazgató. A tanítást 3 koreai és 5 magyar tanár végzi. [...] A folyó tanévben a koreai iskoláztatási rendszernek megfelelően a következő osztályokat létesítettük: IV. és V. általános iskolai osztály. I. és II. koreai középiskolai osztály. Az egyes osztályokba fiúk, lányok vegyesen járnak. A tanítás a következő óraterv szerint folyik. [...] (tantárgyak: koreai nyelv, számtan, történelem, orosz nyelv, földrajz, természetrajz, ének, torna, rajz, kézimunka, magyar nyelv, fizika) [...] Koreai nyelven folyik a koreai nyelv és irodalom, matematika, koreai és világtörténet, a földrajz és természetrajz tanítása. A magyar nyelv oktatásán kívül a rajzot, testnevelést, éneket és kézimunkát magyar nevelők magyar nyelven tanítják úgy, hogy azok, a tantárgyi célkitűzéseik mellett, a magyar nyelvi készség fejlődését is kezdettől fogva elősegítsék. [...] A magyar nyelv tanításának tervezetét a Közoktatásügyi Minisztérium a szaktanárok bevonásával dolgozta ki. [...] A magyar nyelv tanításához a Közoktatásügyi Minisztérium tankönyvosztálya külön e célra készülő tankönyvpótló jegyzetet ad ki folytatásokban. [...] Az énektanítás anyagának elméleti része megfe-

⁵² Majdnem minden iratban a kísérő tanárok száma öt, de van, amely négy tanárról szól. MNL OL XIX-J-14-a, 2. d., 1951, 3, Budapesti koreai követséggel kapcsolatos ügyek.

⁵³ MNL OL XIX-J-1-k, Észak-Korea, 8. d., 1945–1964, 07378, Összefoglaló a Kim Ir Szen iskoláról Bulgáriának.

lel a magyar általános iskola IV–VI. osztályok tantervi anyagával. [...] Most szervezzük meg kb. 20, képesség szerint kiválasztott gyermek zeneoktatását (hegedű, zongora) és egy iskolai zenekar felállítását. [...] A rajzoktatás anyaga szintén a magyar általános iskola IV–VII. osztályos tantervi anyagával egyező [...]. A kézimunka anyaga repülőgépmodell-készítés. [...] Testnevelés az iskolán kívül is folyik. [...] a szabadlevegősi foglalkozás keretében kosárlabdáznak, röplabdáznak, játékos tornagyakorlatokat végeznek, magyar népi táncokat tanulnak be. Iskolánknak önálló labdarúgó csapata is van, mely egy-egy meghívott magyar iskolai csapattal mérkőzik. Az a tanév eleji próbálkozás, hogy a tanulók az orosz nyelvet is tanulják, nem járt sikerrel, mert két idegen nyelv egyidőben való tanítása zavarta a magyar nyelv elsajátítását. A legnagyobb kezdeti nehézséget a nyelvi probléma okozta [...]. Nagy segítséget jelent, hogy ez az egyik koreai nevelő oroszul is beszél. [...] Első naptól kezdve igyekeztek a koreai nevelők a magyar nyelvet elsajátítani, a magyar kartársak pedig mennél több koreai szót megtanulni. Az így megtanultak komoly segítséget jelentettek kezdeti nehézségeinkben. Egy 14 000 szavas magyar–koreai szótárt állított össze egyik tanártársunk a koreai és magyar kartársak segítségével. Ez nagy segítséget jelent számunkra, bár a magyar nyelv tanítása direkt módszerrel (közvetítő nyelv beiktatása nélkül) folyik, a szótárnak ebben is nagy gyakorlati jelentősége van. A rendes iskolai foglalkoztatáson kívül du. 3 órás szervezett tanulószobai foglalkozás is folyik. Ebből egy órán át a magyar nyelv gyakorlása folyik [...] A fennmaradó 2 órában házi feladataikat készítik el és egyéni tanulással készülnek az órákra. A délutáni foglalkozásnál a felügyeletet teljes egészében magyar tanárok látják el, hogy a koreai tanároknak minél több idejük legyen saját képzésükre. A tanulók napi beosztása a következő: 6 órakor kelés, 6.50-ig öltözködés, mosdás, reggeli torna, 7.30-ig reggeli, 8-ig leckék gyakorlása, 8–1-ig tanítás, 1-től ebéd, 2–4-ig játék, sport és szabadfoglalkozás, 4–7-ig tanulószoba, 7–8.30-ig vacsora, úttörő- és kultúr-foglalkozások, 8.30–9.30-ig fürdés, mosdás, 9.30-kor lefekvés. A tanulók felváltva 2 hetenként Úttörőházba járnak szakköri foglalkozásokra (rajz, ének, asztalos, bábjáték szakkör). Havonta egyszer színházba mennek, közben hetenként az iskolában filmet vetítünk számukra. Szoros kapcsolatot tartunk a magyar úttörőkkel. [...] Most szerveztük meg a magyar nyelv közvetlen gyakorlását szolgáló délutáni közös foglalkozásokat [...]. 15 magyar úttörő 30 koreai gyermek társaságában tölt 3 órát az úttörőotthonban, előre megadott témáról beszélgetve, közös játékkal és sporttal foglalkozva. A folyó tanévet június 30-ával zárjuk. A tanév közben elért tanulmányi eredmények lehetővé tették, hogy a félévi osztályozóertekezet után 8 tanuló osztályt ugorjon. Így félévben 6 tanulót az V. osztályból I. osztályba, 2 tanulót az I. osztályból a II. osztályba helyeztünk előre. A tanulmányi eredmények mai értékelése alapján újabb osztályugratásokra van kilátás, és ezért a jövő tanévre a következő osztályokat tervezzük létesíteni a koreai iskolaszervezetnek megfelelően: V. általános iskolai osztályt, I–II. és III. koreai középiskolai osztályokat és I. gimnáziumi osztályt. Tanulóinknak folyó tanévi magyar nyelvi fejlődése azt is lehetővé teszi, hogy a tervezett tantárgyakat (matematika, fizika, kémia, biológia) a jövő tanévben már magyar

nyelven taníthatassuk. [...] Ezeknek a tantárgyaknak magyar nyelvű tankönyveit külön munkaközösség készíti, a szaktárgyi szempontok mellett súlyl al figyelembe véve a magyar nyelvi lehetőségeket is. A nyári szünidei hónapokban (július–augusztus) tanulóink felváltva úttörő táborszásokon vesznek részt magyar úttörőkkel együtt. Az együtt tartózkodás lehetővé teszi számukra, hogy magyar nyelvi készségüket tovább fejlesszék. Egyébként a nyári 2 hónapban a magyar nyelvi tanuláson kívül a tanulók idejüket különféle szakköri foglalkozással, sporttal, kirándulásokkal, játékkal és fokozottabb pihenéssel töltik. [...]”

Az észak-koreai háborús árvák adaptációja a Kim Ir Szen iskolában és beiskolázásuk

Dr. Li Bok Nám orvosnő, aki 1952-ben ösztöndíjas orvostanhallgatóként jött Magyarországra, arra emlékezett vissza, hogy sok gyermeknek volt honvágya, különösen azoknak, akiket a Pak Den Aj gyermekotthonban helyeztek el. Attól függetlenül, hogy mennyire lelkesen kezelték őket, mennyi erőfeszítést hoztak értük, és milyen önfeláldozóak voltak a magyar tanárok az iskolában, a gyerekeknek nehéz lehetett a beilleszkedés. Egy jelentésből kiderül, hogy 1952. január 23-án egy idősebb diák megszökött az iskolából, hogy visszamehessen a frontra. Ugyanebben a jelentésben olvasható, hogy a budapesti észak-koreai követ, Kvon O Dik hazatérése előtt meglátogatta a külügyminiszter első helyettesét, Berei Andort, és kérte, hogy ne kényeztessék a gyerekeket, szigorú fegyelmet tartsanak fenn, és a fegyelemsértőket büntessék.⁵⁴ A követ úgy vélte, hogy a magyar közoktatásügyi minisztérium túlságosan elkényezteti a Kim Ir Szen iskolai gyermekeket, ezért azt kívánta, hogy úgy bánjanak velük, mintha magyar diákok lennének. Mindezek ellenére úgy látszik, a gyerekek többsége rövid idő alatt az új körülmények között is sikeresen be tudott kapcsolódni az iskolai munkába. A tanulmányi eredmények is ezt mutatják. 1953 januárjában került sor az 1952/1953-as tanév első negyedévének tanulmányi értékelésére. Eszerint az egész iskola osztályzatának átlaga 3,91 volt. Majdnem minden nyolcadik osztályos tanuló (két diák kivételével) kapott legalább négyes osztályzatot.⁵⁵ Az 1952/1953-as tanév első félévétől a gyermekeket tíz fős csoportokra szétosztva a közeli magyar általános iskola és gimnázium osztályaiba helyezték el.⁵⁶ Nagy Ildikó,⁵⁷ aki általános iskolás korában velük együtt tanult, arra emlékezett

⁵⁴ MNL OL XIX-J-14-a, 2. d., 1952, 35, A követség munkája.

⁵⁵ MNL OL XIX-J-1-k, Észak-Korea, 8. d., 1945–1964, 0293, Kim Ir Szen iskola és ösztöndíjasok.

⁵⁶ MNL OL XIX-J-1-k, Észak-Korea, 8. d., 1945–1964, 010864, Ösztöndíjasok és Kim Ir Szen iskolások.

⁵⁷ Nagy Ildikót egy észak-koreai osztálytársa utáni érdeklődése később arra indította, hogy hosszú évekig tanuljon a phenjani Kim Ir Szen Egyetemen. Rendes egyetemi hallgatóként az első magyar ösztöndíjas és diplomászerző volt Koreában, és mindmáig nagy szerepet játszik a dél- és észak-koreai kultúra magyarországi elterjesztésében.

vissza, hogy ezt a nyelvi gyakorlás érdekében vezették be, hasznos és hatékony is volt.⁵⁸ Akik középiskolában folytatták tanulmányaikat, a nehézségek ellenére is nagyobb gond nélkül megtalálták a helyüket. A tanulmányi eredmények szempontjából a fiúk teljesítménye általában jobb volt, mint a lányoké. Egy Na Mjong Ki nevű diákiú például az összes tantárgyból ötöst kapott.⁵⁹ Az 1952/1953-as tanév zárójelentése szerint az alsó tagozat összes órája a Kim Ir Szen iskolában zajlott, a felső tagozatos tanulókat három általános iskolába és két gimnáziumba osztották szét, és ezt sikernek értékelték. Azok, akiket a magyar általános iskolába helyeztek, nem vettek részt a történelem, orosz nyelv, földrajz és alkotmánytan órákon, ehelyett szaknevelők korrepetálták őket. A gimnáziumba elhelyezett diákok viszont minden órán együtt voltak magyar társaikkal. Az első negyedévben magyar általános iskolába 179, gimnáziumba 20 észak-koreai diák járt, a második negyedévben ez a létszám 178 és 19 volt. A félévi tanulmányi eredmények szerint senki sem bukott meg, és a tanulmányi eredményüket a budapesti észak-koreai követséghez is eljuttatták.⁶⁰

A tanulmányi eredményektől függetlenül elképzelhető, hogy kiskorú háborús árvákként teljesen ismeretlen helyen élve a gyermekekben lelki sérülések maradtak. Egy 1953. júliusi, a külügyminisztérium távol-keleti osztálya által jegyzett dokumentumban érhető tetten mindez egy állítólagos fegyelmi problémával kapcsolatban. A levélváltás a távol-keleti osztály illetékese és a budapesti észak-koreai követség titkára között történt, a Magyarországon lévő észak-koreai diákokról (általános iskolásokról és ösztöndíjasokról) szól. A követségi titkár állítása szerint a Kim Ir Szen iskola tanulói rosszindulatúak mind a magyarokkal, mind a koreai követséggel szemben, és nagyon magukba zárkózók. Amikor helytelen viselkedésük miatt rájuk szólnak a koreai tanárok, akkor azt mondják, hogy „ha ezt látná a magyar tanár”, a magyar tanárok viszont a koreai kollégákhoz küldték azokat, akik rosszul viselkedtek, hogy büntessék meg őket. A magyar gyerekek irántuk való érdeklődésére teljesen közömbösen reagáltak, nem voltak hajlandó válaszolni. A magyar szerv is komoly problémának tekintette az ügyet, és szélesebb körű értekezlet összehívását javasolta, amelyben az oktatásügyi minisztérium,⁶¹ az iskolavezetőség, a nevelők és tanárok, a követség, az úttörőközpont, a diákszövetség (DISZ) és a külügyminisztérium is részt vesz.⁶²

⁵⁸ Az egyik jelentés is megerősíti Nagy Ildikó állítását. „A magyar iskolába való beosztással az volt a cél, hogy minél előbb elsajátítsák a magyar nyelvet, és mielőbb együtt haladhassanak a magyar tanulókkal.” MNL OL XIX-J-1-k, Észak-Korea, 8. d., 1945–1964, 02369, Jelentés a Kim Ir Szen iskola félévi munkájáról.

⁵⁹ MNL OL XIX-J-1-k, Észak-Korea, 8. d., 1945–1964, 012061, Kim Ir Szen iskola.

⁶⁰ MNL OL XIX-J-1-k, Észak-Korea, 8. d., 1945–1964, 02369, Jelentés a Kim Ir Szen iskola félévi munkájáról.

⁶¹ Lásd a 36. lábjegyzetet.

⁶² MNL OL XIX-J-1-k, Észak-Korea, 8. d., 1945–1964, 06625/3, Kim Ir Szen iskola ügyei.

Poszttraumás stresszként (PTSD) értékelhető a diákoknak ez a viselkedése, akik kiskorukban átélték a borzalmas háború nehéz idejét, a szülők halálát, majd szembeestek a nyelvi problémákkal és az idegen környezet szokatlan körülményeivel. Ezenfelül – ahogy néhány jelentésben olvasható – feltételezhetjük azt is, hogy a problémát a saját jövőjükkel kapcsolatos bizonytalanság is fokozhatta. Például egy 1953. júniusi jelentésben olvashatók a Kim Ir Szen iskola nyolcadik osztályos tanulóinak beiskolázási adatai. Összesen 47 végzős diákból nyolc diák kivételével mindenkinek különböző technikumot, azon belül különféle szakmát „kellett választania”, mert e kérdésben a budapesti észak-koreai követségnek volt döntési jogköre.⁶³ Egy év múlva, 1954 májusában egy másik jelentésből szintén az derül ki, hogy akkor is a budapesti észak-koreai nagykövetség⁶⁴ határozta meg a diákok beiskolázásával kapcsolatos szakmákat. Abban az évben összesen 61 diákból 60-nak húsz különböző technikumban kellett továbbtanulnia, az egyetlen kivétel Hang Man Szu volt, aki az Állami Zeneművészeti Szakiskolába iratkozhatott be.⁶⁵ Ezzel kapcsolatban az 1956. március 14-i külügyminisztériumi irat, mely a technikumokban tanuló észak-koreai diákoknak az 1955/56-os tanév első félévének tanulmányi eredményét, illetve a helyzetüket értékelte, egy lényeges dologról számol be.⁶⁶ E jelentésben az észak-koreai diákok hiányosságait és problémáit felsorolva ezek okát abban látták, hogy az észak-koreai nagykövetség a diákok kívánságát és érdeklődését nem vette figyelembe, amikor a szakmájukat kiválasztotta. Ez a jelentés nemcsak a nagykövetségnek a szakmaválasztás ügyében elkövetett hibájával foglalkozott, hanem megoldást is próbált találni az általános iskolai tanulásban visszamaradt diákok részére, és azt javasolta, hogy ne középiskolába, hanem inkább ipari pályára irányítsák őket.

⁶³ MNL OL XIX-J-1-k, Észak-Korea, 8. d., 1945–1964, 06625, Kim Ir Szen iskola ügyei. A megmaradt nyolc diákból heten reál tagozaton gimnáziumban, egy diák a Képző- és Iparművészeti Gimnáziumban tanult tovább. Könnyen elképzelhető, hogy a diákoknak megfelelni nem lehetett. Ezt bizonyíthatja egy 1953. júliusi feljegyzés, mely a beiskolázásról szóló döntés után íródott: „A gyerekek rosszindulatúak már a követség felé is. Ha valaki kimegy az iskolába, a gyerekek nemhogy körülvennék őket, hanem szertefutnak tőlük. Néhány napja kint volt a követ, és egy gyerek sem köszönt neki. Néhány hónapja még örömmel vették körül őket, ha kimentek.” MNL OL XIX-J-1-k, Észak-Korea, 8. d., 1945–1964, 06625/3, Kim Ir Szen iskola ügyei.

⁶⁴ Lásd a 32. lábjegyzetet.

⁶⁵ MNL OL XIX-J-1-k, Észak-Korea, 8. d., 1945–1964, 005854, Koreai technikusok beosztása. 60 diákból Cson Cse Szu számára (az iskola nevét nem írva) „állategészségügyi tagozat”-ot jelöltek, így szakközépiskolára vagy gimnázumi reál tagozatra is gondolhatunk.

⁶⁶ MNL OL XIX-J-1-j, Észak-Korea, 10. d., 1945–1964, 002317/6, A koreai tanulók félévi tanulmányi eredménye.

Összegzés

Írásomban a Magyarországon tanuló észak-koreai háborús árvák helyzetét és a számukra létesített Kim Ir Szen iskola működését vázoltam. 1951 novemberében Lengyelországgal együtt Magyarország volt az első állam, amely befogadta őket. 1956 végén a többi kelet-európai ország közül a KNDK legelőször szintén Magyarországról hívta vissza a gyerekeket.⁶⁷ Magyarország tehát több szempontból is kapcsolódik az észak-koreai árvák témájához, azonban kutatások, illetve publikációk alig vannak a kérdésről. Talán a nyelvi problémákban jelölhetjük meg a kutatás valódi korlátait. Ez – Lengyelországot is beleértve – a többi országra szintén igaz, ezért jelenleg az összehasonlítás lehetősége is eléggé korlátozott. Szükséges lenne, hogy minél több kutató vegyen részt a téma különféle szempontú kutatásában.

BOGOOK KIM

THE KIM IL-SUNG SCHOOL AT BUDAPEST

After the Korean War ended, many North Koreans left their homes and moved to other places, and the timing is connected to the end of the Korean War, but the reason why this study assigned them to a different period is because the characteristic of their migration is different, for the most of them were sent to foreign countries under the government control.

The groups of immigrants from this period can be largely distinguished into two, one of them is overseas commissioned education of war orphans and the other is the group of North Korean young people who were sent overseas for cultivating human resources who could contribute to the restoration of post-war North Korea after learning advanced civilization of the Western socialist countries. In this paper, I attempted to describe the „Kim Il-Sung school” which established for the Korean war orphans in Budapest with the documents from the National Archives of Hungary related to the North Korean war orphans and students who studies in Hungary.

⁶⁷ Az 1956-os forradalom is befolyást gyakorolhatott erre az intézkedésre, de inkább az akkori KNDK belső helyzete állhatott mögötte. Részletekért lásd Kim Bogook: *North Korean Diasporas...* 65.